

MUNDUAN BARRENA

HIRUGARREN MUNDUA

ANGOLA: Multinazionalen harrapakin

Angolan gertatzen ari dena, funtsean, ez da barne **gudu** bat. Indartzen ari zen askapen **mugimendu sozialistaren** aurka **multinazionalak** piztu duten suan ari da erretzen Angola. Angolar gobernu berria, **MPLA-k** eratu duena, **bere** buruaren jabe den **estatu** sozialista bat sendotzen ari den uneon, **gupidagabeki** erasotzen dion etsai amorratu **talde** bati aurpegi **eman** beharrean aurkitzen da: Hego Afrika arrazistari eta **beronen lagun oportunistei**, **Estatu Batuei** eta haren europar **morroiei** eta **Txinari**.

"**Mendebaldeak**" interes ugari du Angolan: bertako natur baliakizunak hustiratzen ari diren **multinazionalen interesak**, **petrolio gordailuen kontrol** hestuago bat Atlantikoko estrategiari **dagokionez**, soviatar **laguntza** duen **Estatu** baten **oztopoari** bazterrerera eragitea. Hego Afrikak, berriz, **ez du** gobernu antirrazistarik nahi **bere** alboan. Eta txinatarrek beren **Realpolitik** horren haritik, **gogor** ekiten diote Sovietar Batasunak Hirugarren Munduan izan ditzakeen interes **guztiei**, kapitalista eta **inperialistekin** eginkorki esku hartzeraino, gainera.

Hona hemen zer dagoen jokoan Angolan: **bere** baliakizun eta **eskuarteak** kontrolatuz **bere** eskuko **izango** den Esta-

la eta Zaire. Namibiako SWAPO askapen mugimenduaren ametsak ere pikotara joango **lirateke** eta **bere** eskuko diren herrialde txikiagoak bortxatuagorik aurkituko **lirateke** Hego Afrikarekin harremanetan sartzera. **MPLA-k**, garaile irteten bada, eta **estatu** sozialista indartsu bat ezartzen badu, **hegoafrikarrak** inguraturik eta **hestaturik** geratuko dira. Zenbaiten eritziz, **espainiar** barne **gudua** Europarentzat izan zena, **huraxe** izan liteke Angolako Afrikaarentzat. **MPLA-ren** alde jartzeak soviatarren alde jartzea esan nahi du. **Ba** al dago, **ordea**, **hautakizun** hobirik? **FNLA/UNITA-ri** Laguntzeak, berriz, Hego Afrika arrazistari **bete-bete**an laguntzea eskatzen du.

Zer **egingo** dute Europako ezkertiar eta **sozial-demokratek**? Oraindainokoan, agintean dauden bi alderdi **sozial-demokratik** soilik eutsi diote beren hasierako jarrera jatorrari: **eskandinaviarrak** eta **holandarrak**. Britainiar alderdi **laboristak** oraindik ere hitzez haren alde **jokatzen** du baina **egiteetan** gero eta **murriztago** agiri da. Afrika sozialista bat eta **mundu** sozialista bat nahi dugunontzat erantzukizun larria da Angolarekikoa. **Hamasei** herrialdetan gutienez sortu dira Angolako **MPLA-ren** aldeko elkarteak era guztietako **laguntza** biltzeko, hona hemen guregandik hurbilen dagoenaren helbidea: **Moscagam, BP 72, 75623 Par's**. Teoria hutsetan geratu nahi ez duenak ba du nora jo.

X. Mendiguren

SOZIALISMOA

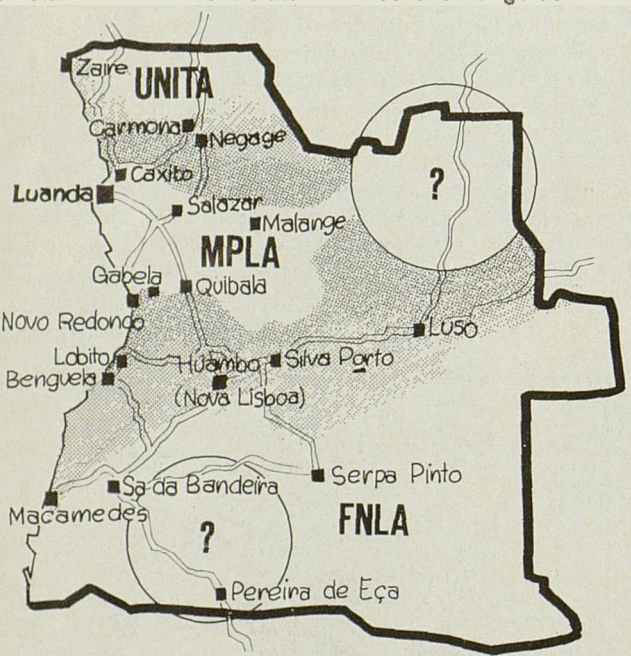
FRANTZIAKO ALDERDI KOMUNISTAREN ALDAKUNTZAK

Oraindik oraintsu, 1975eko hazilaren 15ean, Georges Marchais jaunak, Frantziako Alderdi Komunistaren (AK) Idazkari Nagusiak, Italiako AKren kargu bereko Berlinguer jaunarekin batean, **deklarapen** ezin interesgarriago bat egin zuen. Alderdi **bakoitza** Moskutik aske dela eta hala izan behar duela **aldarrikatu** zuten biek batean.

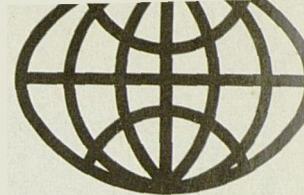
Oraintsuago oraindik, abenduaren 12an **alegia**, zentzu berean egun **handi**agoa izan da. Egun historikoa, batzuren eritzian, "tournant" edo benetako **bihurketa** gisa **ulertzen** dutelako **AK delakoak** hartu duen jokabidea. **Zer gertatu da, ba?** Frantziako **telebistak** eman zuen telefilme batetan Sovietar Batasuneko **Rigako kontzentrazio-barruti** hortako **bitzita** agertzen zen. Erroportaia eta **testigantza** gogorra.

Telefilme horren ondoren, zain zeuden frantsesak, **AKren** haserrearen eta protestaren zain. Espero zitekeenez, gezur zuria zela hori, **eskuindarren** joku zikina **bestarik** ez dagoela hor, etab. etab. esan behar zuen **Alderdiak**, holakoetan ohitura duenez. **Baina** ez, **itxaropen** guztien aurka, **hauzi** hori egia-
ren arauera garbitu behar dela eskatu du. **Antisovietismoa**-ren atxakiaz, egindako **akatsen** edo erruen **ixiltzea** eta **justifikatzea** ez dela **bidezko**, hona zer salatu duen Frantziako Alderdi Komunistak. **Harriturik** gelditu da jendea, are gehiago Frantziako Alderdiaren "Humanité" egunkariaren eta Moskuko "Pravda"ren arteko eztabaida ikusiz.

Harridura igaro ondoren, **esplikapen** eta interpretazio **bila** hasi dira zenbaitzu. Alderdiaren **aldakuntza** hori hitzengainua ote, ala **barne-barneko** korrante ezezagun baina egiazko baten azalpena?

tu bat edb eta gobernu txotxongilo baten menpeko **mendebaldeko**aren gisako kapitalismo bat. Bestalde, burruka honek garrantzi erabakitzailea du Hego Afrikaren etorkizunari **begira**. **MPLA-k** porrot egiten badu, Hego Afrikak arnasa hartuko du, **bere** bakarbizitazatik **irten** eta amerikar aldeko **eta kapitalistek** menperaturiko **katea** sendo bat **sortu** da, **alde** hartako herrialderik aberatsenak **eikarrekin lotuz**: Hego Afrika, Ango-

AKren taktika hutsa dela hori, pentsatzen dute batzuk, hala nola "Bat bitan banatzen da" delakoaren jarraitzaileek. Taktika bat da, axaleko aldaketa bat, zeren eta ikusten zuen Alderdiak, Alderdi Sozialistaren ondoan indarra eta eremua galtzen zuela, eta hori hain zuzen Moskurekiko loturagatik. Oraingo deklarapen horrekin, gehiengoari, Giscarden lagunei, AK txorimalo espantagarritzat hartzeko bidea kendu egiten die. Eta Alderdi Sozialistari ere nolabait esaten dio, askatasunen eremuan bertan ere, aurrerantzean bera ere sinisgarri dela. Lehenago ere, bide beretik, Askatasunen "Chartre" bat egin du Alderdi Komunistak.

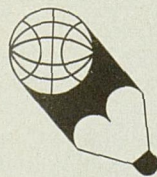
Beste muturrean, AKri konfiantza egin ohi diotenak daude, sozialistak horien artean. Joera bat nagusitzen ikusten bide dute hor batzuk. AK batek, jizabanakoen askatasunak eta ulertzeko sentikortasunik bere barnean ez badu ere, diote hauek, sozialistekin eta bidelagun izanik, salakuntza horri behin eta berriz erantzun beharra izateak kutsatu egin du AK bera.

Aldakuntza eta sentikortasun berri honen abiapuntua 1968an dagoke, Frantziako Alderdi Komunistak Txekoslovakian tanke sovietikoak sartzea gaitzetsi zuenean. Urte berean, gainera, Champignyko Bilkuran demokraziabidez agintera iristea erabaki zuen Alderdiak. Hor dago "Askatasunen Chartre" hori era. Eta gorago aipatu bezala, azkenik, Italiako Berliguer jaunarekin eta orain kontzentrazio-barruti sovietikoa dela eta egindako deklarapenak. Bide beretik dena. "Divorce à l'italienne" idatzi du norbaitek. Italiako AK liberalagoa izan da beti. Frantziako AKren lehen agindua, berriz, Moskurekiko leialtasuna izan ornen da.

"Bat bitan banatzen da" delakoaren jarraitzaileen argirik ez dugunok, zer pentsa honi buruz? Lehenetasun hauzi baten aurrean aurkitu da, ene eritzian, Frantziako Alderdi Komunista: Moskurekiko leialtasuna gordetzea ala agintera joatea; nazioartekotasuna hauspoetzea edo nazio-koloreak azpimarratzea. Deus ukatu gabe ere, bigarren aukerarekin gelditu da. Horregatik uste dugu ba dagoela zerbait aldaturik AKren erresuman.

"Des-sovietartze" bezala irakurri behar al da Frantziako AKren joku-aldakuntza hau? Europar Moskurekiko leialtasuna arreta handienarekin zaindu dutenen artean dago Frantziakoa. Harreman horik nola eten? Baina, kasu hontan, des-swietartzeak beste esangura bat ere ba du, eta da estiloa aldatzea, politika ulertzeko eta egiteko manera aldatzea, stalinismoa ukatzea. Adiskide eta etsaiak, bigarren puntu hontan ditu Alderdi Komunistak zain.

Joanes Lekerika

KULTURA NAZIO ARTEAN

GERNIKAKO ARBOLA

Artikulu hau ez da Iparagirrereren kantuari buruz idatzita izango, Arrabalen azkeneko filmeaz baizik. Egun hauetan pelikula hori ikustera joan naiz beste gauza bat begiratzeko asmoz. Tema hori arras ongi iruditu zait, orain daramatzagun denboraldietan batez ere; Espainiako gerla irakatsi nahi digu Arrabalek: alde batetik faxistak, berauen indarkeria eta laguntzaileak, eta bestetik errepublikazaleak eta "gorriak".

Irudiak sinboloz beterik datozkigu, artetan denbora hontako egiazko pelikulek moztzen dituztelarik.

Eskenategi osoa (edo gehiena behintzat) Ebro aldeko Villa-Ramiro deituriko herritxo batean gertatzen da; eta bertako bizilagunen gogortasuna eta kontzientzia hartzea ikus ditzakegu; horko irakasleak eta aparte bizi den ernazte sugedun batek (Dolores Ibarruri seguraski) iraultza eta defentsa-bidea antolatzen dituzte.

Baina Gernikari buruzko irudi oso gutti agertzen zaizkigu; Arrabalek Gernika sinbolotzat nahi izan duela hartu iruditzen zait; hain zuzen ere emazte sugeduna kontzientziatzea Gernikan bonbak erortzen direnean gertatzen da. Hots, Gernika beste sinbolo bat legez agertzen da eta ez Euskaldunen ezaugarri bezala. Gernikako Arbola espainolismoaren izenean bereganatua izan dela uste dut. Nik pelikula honi "La resistencia en el pueblo republicano de Villa-Ramiro" deituko nioke; bestela "Eibarko errepubtika" "Gernikako arbola" bezain okerra litzateke.

Xanti Lafitte

Gaston Gallimard hil da

Frantziako argitaldari haundienetako baten sortzaile eta jabe zen Gaston Gallimard. Duela zenbait urte zuzendaritza Claude semeari utzia bazuen ere, aitak eraman du azken azkenerarte Gallimarden argitalpen politika. 94 urtez hil da.

1909.ean, Gaston Gallimardek Nouvelle Revue Française sortu zuen, André Gide eta Jean Schlumbergerekin batera. Errebista hau berehalaxe Frantziako literatur aldizkari interesgarriena bilakatu zen. Eta ezaguna da, aldizkari haren berriztapen bizi bizia ekarri zuela letretan, Frantziatik kanpora ere arrakasta handikoa. Frantziako idazte gazte eta intelektual bizkorrenak bidu baitzituen. Batez ere elaberriari eta teatroari begiratzen zitoen.

Hiru urte geroago, Gaston Gallimardek argitaldari apal bat abia erazi zuen: Nouvelle Revue Française Librairie Gallimard. Lehenengo obrak Gide eta Claudelenak izan ziren. Idazle diferenteenak elkartzen zekien Gaston Gallimardek. Hori zuen bere arte berezia. Eta begi zorrotza zuen, batez ere talentu literarioak ezagutzeko, berrien artean. Aldizkari bezala argitaldaria ere, Gallimardek idazlea produzio mekanismoaren murrizketatik askatzen zuen. Idazleak, berak nahi zuena idatz zezakeen, ez argital produzitzaileei korneni zizaiena. Eta Gallimardek argitarako zion, balio bazuen.

Lehenengo Gerra Nagusiaren ondoren, enpresa berrititz bat bihurtu zuen argitaldaritza. Cocteau eta Gide, Roger Martin du Gard, Jean Paulhan, Léon Paul Fargue, Valéry Larbaud eta frantses "klasiko moderno" guztiak elkartzen zituen berriz ere. Izpiritu diferenteenak. Elkar ezin ikusi zutenak. Ez da Frantzian, Nobel Sari gehiago duen argitaldaririk: Roger Martin du Gard, Gide, Mauriac, Sartre.

Literaturaren ondoan entseia ere argitaratzen hasi zen: entseiu filosofiko, antropologiko, soziologikoak. Eta Bibliothèque de la Pléiade sailean, munduko literaturaren berri zabaltzen zuen, itzulpen txukun txukunetan.

Gaston Gallimard, merkatuari antzernaten zekien enpresaria baino gehiago zen. Liburu tankera egokiena asmatzen zuena baino gehiago, eta "manager" argia baino ere gehiago. Literatura ona ezagutzen eta promozionatzen zekiena, hain zuzen. Literatur hazkunderaren kontzeptu garbi bat zuena, eta kontzeptu horren arabera idazle diferenteenak elkartzen asmatzen zuena. Literatura frantses modernoaren hazkundera Gaston Gallimarden izenari eta argitaldariari lotu lotuta ibili da.

Joxe AZURMENDI